

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

Кубенко Анжеліка Анатоліївна

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи за другим рівнем вищої освіти (магістр)

Миколаїв – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Пенсійна система в кожній країні є важливою складовою соціального захисту населення. В залежності від того, якою є ефективність даної системи, залежить добробут населення та рівень стабільності у суспільстві. Головним завданням сучасного етапу соціально-економічних перетворень в Україні виступає радикальне реформування пенсійної системи, яка має важливе значення для забезпечення стійкого розвитку України, подолання наслідків фінансово-економічної кризи, підвищення рівня соціального забезпечення пенсіонерів. Однією з найважливіших функцій держави є соціальний захист громадян. Рівень соціального захисту, а саме рівень їх пенсійного забезпечення, залежить від економічного становища та державного регулювання процесів, а реалізується через систему соціального страхування та систему виплат соціальної допомоги з державного бюджету. Головним завданням пенсійного страхування є підтримка життєдіяльності тієї категорії громадян, які досягли похилого віку (визначеного законодавством як пенсійний) або втратили працездатність та визнані інвалідами, через що не можуть забезпечити собі мінімально необхідний рівень доходу. Виконується це завдання за допомогою виплати доходу у вигляді пенсій.

За останні роки в пенсійній системі України накопичилось багато проблем. Ці проблеми пов'язані з наявною економічною ситуацією в країні та з демографічними змінами – старінням населення. В ринкових умовах система не забезпечує громадянам рівнозначного заміщення пенсією заробітку, втраченого у зв'язку зі старістю, та запобігання бідності серед людей похилого віку. Аналізуючи економічні, демографічні та історичні процеси, українська пенсійна система стає більш фінансово нестабільною. Система не забезпечує відповідні розміри пенсій більшої частини громадян та, одночасно, створює умови для пільгового пенсійного забезпечення досить немалої числа пенсіонерів. Також вартість пенсійного забезпечення в Україні є занадто високою в порівнянні з рівнем пенсійних виплат, які отримують пенсіонери. В результаті цього пенсійною системою, що діє, незадоволені не тільки платники пенсійних внесків, а й переважна більшість пенсіонерів.

Вивченню теоретичних засад соціальної реформи та пенсійної зокрема присвятили свої праці такі вчені, як Е. Лібанова, Б. Надточій, В. Новиков, О. Шалій, С. Шпильовий, В. Мосейко, М. Ріппа, В. Скуратський, П. Шевчук, В. Яценко, О. Яременко, а також зарубіжні науковці такі, як Г. МакТаггарт, А. Попов, С. Ерошенков, Дж. Стігліц, Н. Волгіна, М. Вінера, В. Роїка,

Р. Рольцман, Е. Фулта тощо. Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць по цій тематиці, питання пенсійної реформи в Україні та шляхів її реалізації потребує подальшого вивчення.

Об'єкт дослідження – процес становлення пенсійної системи, соціально-економічні відносини, що виникають у процесі.

Предмет дослідження – пенсійна система в Україні, її розвиток та шляхи реалізації пенсійної реформи.

Метою роботи є визначити етапи, складові, особливості проведення пенсійної реформи в Україні та шляхи її реалізації.

Для досягнення поставленої мети дослідження сформульовано такі **завдання**:

- визначити сутність пенсійної системи;
- дослідити зарубіжний досвід реформування пенсійної системи;
- проаналізувати сучасні етапи розвитку пенсійної системи в Україні;
- розробити основні шляхи подальшої реалізації пенсійної реформи в Україні.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, таких як: теоретичне узагальнення, порівняння, аналіз та синтез, дедукція; системний аналіз для розкриття нормативно-правового регулювання пенсійної реформи в Україні; порівняльний аналіз для визначення переваг і проблем пенсійної реформи в Україні з зарубіжними країнами; експертні оцінки для визначення сучасного стану пенсійної реформи в Україні; логічне узагальнення для розроблення висновків та рекомендацій щодо подальшої реалізації пенсійної реформи. Достовірність отриманих результатів визначається використанням офіційних статистичних даних, аналітичних записок фахівців Національного інституту стратегічних досліджень. Аналіз дозволив вивчити сутність та структуру пенсійної системи в Україні. За допомогою синтезу встановлено логічні зв'язки між елементами з метою структурування магістерської роботи. Метод узагальнення сприяв виокремленню основних аспектів дослідження та їх чіткому висвітленню. Дедуктивний метод використано у логічно послідовному висвітленні розділів магістерської роботи.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні перспективних напрямків реалізації пенсійної реформи в Україні на основі використання досвіду зарубіжних країн; доведені того факту, що рівень пенсійного забезпечення – є важливою складовою економічного та соціального становища населення країни, а наявні дані щодо сучасного стану економічної та соціальної сфер свідчать про те, що

невід'ємною рисою перетворень в Україні стала соціальна незахищеність значної частини її громадян.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерської роботи стали підґрунтям для написання тез доповіді на конференцію «Могилянські читання-2021» на тему «Пенсійна реформа в Україні та шляхи її реалізації».

Практичне значення результатів магістерського дослідження полягає в тому, що узагальнені можливі шляхи щодо подальшого вирішення проблеми реформування пенсійної системи в Україні. Дана робота може слугувати джерелом інформації для органів державної влади, Пенсійного фонду при розробці соціальної політики, нормативно-правових документів у сфері регулювання пенсійних відносин та ефективного використання пенсійних коштів.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів (шести підрозділів), висновків, списку використаних джерел (103 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи становить 97 сторінок, із них 81 сторінка основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У **першому розділі** *«Теоретичні основи дослідження пенсійної системи»* висвітлено теоретичні підходи в дослідженні пенсійної системи.

Підрозділ 1.1. «Поняття та зміст пенсійних систем» присвячений теоретичному аспекту дослідження даного питання. Пенсійна система є потужним фактором, який має вплив на економічну поведінку людини. Норми пенсійного забезпечення упорядковують життєвий цикл людини, впливають на її поведінку в трудовій сфері та на фінансову поведінку. Пенсійна система суттєво впливає на все суспільство за допомогою відповідних виплат.

Проаналізувавши сутність пенсійної системи, розкрито зміст поняття «пенсійна система», а саме: суть та роль пенсійної системи як складової соціального захисту населення; доведено, що пенсійна система є важливою складовою соціального захисту.

Зроблено висновок, що пенсійна система – є сукупністю правових,

фінансових, економічних та організаційних інститутів та норм. При визначенні поняття пенсійної системи необхідно додавати «держава», де функціонує така система (наприклад, пенсійна система України). Основний сенс функціонування цієї системи здійснюється через державні механізми регулювання. Звідси поняття пенсійного забезпечення. Пенсійне забезпечення – це державна система правових, економічних та організаційно-адміністративних заходів щодо підтримки та захисту категорій населення внаслідок настання старості, інвалідності, або втрати годувальника. Сутність пенсійного забезпечення полягає в тому, що воно спрямоване на створення нормальних життєвих умов для непрацездатних членів суспільства. Суб'єктами цих взаємовідносин є: держава, пенсіонери, працюючі члени товариства, організації, що відраховують (страхові) пенсійні внески.

У підрозділі 1.2. «Особливості пенсійних систем зарубіжних країн» розкрито особливості зарубіжних країні щодо формування і функціонування пенсійної системи.

Аналізуючи сучасну міжнародну практику, можна стверджувати, що більшість країн використовує комбіновані пенсійні системи, що поєднують державні розподільчі, а також обов'язкові і добровільні накопичувальні елементи. З точки зору фінансової стабільності та рівня виплачуваних пенсій найбільш ефективним є змішаний тип пенсійної системи. В світовій практиці рідко присутні накопичувальна і розподільна моделі у чистому вигляді, а також модель, в якій є і обов'язкова і добровільна накопичувальна частини. В будь-якій країні світу основна задача пенсійної системи – забезпечення відповідного стабільного рівня доходів пенсіонерів та при цьому збереження своєї фінансової стійкості.

Зроблено висновок, що в цілому модель пенсійної системи повинна бути: цілісною, структурованою, динамічною та багатовимірною. Світова ж практика говорить про те, що універсальних правил щодо формування і функціонування пенсійної системи немає, хоча конструктивні деталі даної системи в більшості країн є еквівалентними, а саме базова, страхова і накопичувальна складові пенсії. Але реальна природа пенсійних інститутів (правові та економічні характеристики), будова та окреслення, тобто поєднання і взаємодоповнення, цих інструментів у кожній країні вбачають національний характер. Щодо України, то діюча пенсійна система України (солідарна система) завдяки негативному демографічному показнику є надзвичайно дотаційною та ледве вирішує перше завдання – мінімальний пенсійний захист громадян. Інші рівні пенсійного забезпечення практично не діють, тому необхідне реформування пенсійної системи шляхом введення в дію накопичувальної та індивідуальної систем пенсійного забезпечення. Крім

того, потрібно проводити дієві заходи, покликані подолати монополізацію пенсійної системи.

У другому розділі *«Аналіз пенсійної системи України на сучасному етапі»* проаналізовано сучасні етапи розвитку пенсійної системи в Україні та розглянуто особливості розрахунків пенсійного забезпечення.

В підрозділі 2.1 «Сучасні етапи розвитку пенсійної системи в Україні» наголошено, що питання розвитку пенсійної системи в Україні є актуальним та потребує постійного дослідження.

Основними завданнями та цілями пенсійної реформи є: підвищення рівня життя осіб пенсійного віку; забезпечення належної фінансової стабільності пенсійної системи; заохочення громадян заощаджувати кошти на старість.

Урядом України обрано шлях поступового запровадження трирівневої пенсійної системи:

- рівень 1 – є солідарною системою;
- рівень 2 – є загальнообов'язковою накопичувальною системою;
- рівень 3 – є добровільною недержавною системою пенсійних заощаджень.

Перший та другий рівні пенсійної системи в Україні представлені системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий та третій рівні пенсійної системи представлені системою накопичувального пенсійного забезпечення.

В реформуванні пенсійної системи в Україні умовно виділяють три основні етапи. На сьогодні в Україні продовжується реформування пенсійної системи, яке розпочалось 2004 року. Здійснюється це реформування у трьох напрямках, а саме:

- реформування солідарної системи;
- створення обов'язкової накопичувальної системи;
- розвиток добровільної недержавної накопичувальної системи.

Доведено, що причинами необхідності реформування пенсійної системи є старіння населення, яке характерне для всього світу, та дефіцитність Пенсійного фонду України. До реформування пенсійної системи призвела потреба термінових змін, а саме невідповідність пенсійної системи в цілому потребам часу, низький рівень пенсійних виплат для більшості населення, її обтяжливність для суспільства та бізнесу.

В підрозділі 2.2. «Особливості розрахунків пенсійного забезпечення».

В нашій державі, як і в більшості інших, існують три основні рівні пенсійного забезпечення. З них діючими є лише два, та майже всі пенсіонери живуть завдяки одному рівню – першому чи солідарному рівню. Його зміст

полягає в тому, аби кожен із працівник сплачував відповідні внески до загального фонду, з котрого здійснюватимуться виплати нинішнім пенсіонерам. Звідси й походження назва «солідарна»: молодше покоління працездатного віку здійснює утримання старшого покоління.

Формула, на основі якої відбувається розрахунок розміру майбутньої пенсії, міститься в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Якщо уявити її максимально просто, то розмір пенсії – є добутком коефіцієнту зарплати й коефіцієнту трудового стажу. Якщо ж зануритися в процес визначення пенсії дещо глибше, то її розрахунок є достатньо складним.

Перша частина формули представлена заробітною платою. Для розрахунку пенсії за віком варто мати відповідні дані щодо зарплати за всі роки трудового стажу. Починаючи з 1 липня 2000 року вказані дані розміщуються та зберігаються в електронному реєстрі. Якщо в особи є трудовий стаж за період до цієї дати, то його можна підтвердити наданням відповідної довідки з місця роботи.

Інша частина формули представлена трудовим стажем. Він не може бути меншим за 28 років для тих, хто хоче вийти на пенсію у 2021 році. В Україні досі триває перехідний період, протягом якого мінімальний розмір стажу для виходу на пенсію поступово зростатиме до 35 років. Цієї позначки він досягне 1 січня 2028 року

Зроблено висновок, що солідарна пенсія – є лише першим рівнем пенсійної системи. Крім нього, існують ще два рівні представлені: загальнообов'язковою накопичувальною пенсійною системою й добровільною участю в недержавних пенсійних фондах. Загалом здійснення розрахунку пенсії за віком – є індивідуальною справою, котра залежить не лише від страхового стажу, але й від того, де людина працювала, які розміри заробітної плати отримувала, чи має вона право на пільги за роботу в небезпечних умовах, чи були у неї перерви в трудовій діяльності, коли саме людина розпочала свою трудову діяльність. Кожна людина повинна розраховувати виключно сама на себе й накопичувати на пенсію особисто, не сподіваючись на інших. Кожен рік відкладання запровадження другого рівня призводитиме до відповідної втрати майбутніх пенсійних доходів громадян. Як наслідок, зростатиме рівень бідності населення.

В третьому розділі «Основні шляхи подальшої реалізації сучасної пенсійної системи в Україні» проаналізовано основні проблемні питання пенсійної системи в Україні, які потребують нагального вирішення для покращення соціального захисту населення в країні. Також окреслено основні напрями щодо подальшого вирішення проблеми реформування

пенсійної системи в Україні.

У підрозділі 3.1. «Підвищення пенсійного віку як передумова дієвості пенсійної системи в Україні» вказано, що пенсійний вік – це один з основних показників пенсійної системи. Він є вагомим фактором, що визначає вік виходу на пенсію або припинення роботи до отримання права на державну пенсію. Підвищення пенсійного віку є найбільш складним з політичної точки зору елементом пенсійної реформи.

Зроблено важливі висновки про те, що старіння населення серйозно уповільнює зростання економіки (насамперед за рахунок скорочення чисельності робочої сили та зниження продуктивності праці); пенсійні реформи можуть значно компенсувати негативний ефект старіння; найбільш ефективною відповіддю на старіння населення (як з точки зору темпів зростання економіки, так й з точки зору рівня добробуту населення) служить підвищення пенсійного віку (там, де воно обґрунтоване з погляду демографічних показників та стану здоров'я населення); одночасно з підвищенням пенсійного віку варто проводити політику, спрямовану на підвищення якості людського капіталу.

У підрозділі 3.2. «Основні шляхи подальшої реалізації пенсійної реформи в Україні» наголошено, що подальша реалізація пенсійної системи полягає у створенні трирівневого пенсійного забезпечення, яке на сьогоднішній день складається з солідарної системи та накопичувальної пенсії. Впровадження сучасної трирівневої пенсійної системи дасть змогу достойно забезпечити старість людям, які все життя працювали, сплачували податки, а тепер лише хочуть бути забезпечені державою, а також дати сучасному поколінню надію на майбутнє.

Крім того, для повноцінного проведення пенсійної реформи потрібен економічний розвиток, який би додав наповнення бюджету без підвищення податків, поява ринку акцій та інших перевірених інструментів інвестування пенсійних коштів.

Також виділено чотири шляхи реформування пенсійної системи в Україні:

1. солідарна система залишається основою пенсійного забезпечення в Україні, але через демографічні проблеми пенсія буде дедалі меншою;
2. солідарну систему доповнить накопичувальна, утім в Україні надійність накопичень буде під загрозою через ряд причин;
3. солідарна система може зникнути через 10-20 років, оскільки буде непосильною для бюджету;
4. Україна намагається приєднатися до існуючої європейської системи пенсійного забезпечення, тобто пенсійне законодавство повинно відповідати

асоціації України з ЄС, а вітчизняні пенсіонери отримають змогу мати пенсійні рахунки як вдома, так й за кордоном.

Зроблено висновок про те, що Україні потрібна ефективна пенсійна реформа, яка буде посилювати соціальний захист громадян, які втратили працездатність та забезпечуватиме гідний рівень їхнього життя за результатом стійкого розвитку пенсійної системи, а вирішити цю проблему допоможе досвід провідних зарубіжних країн.

ВИСНОВКИ

Останнім часом проблеми пенсійної реформи все більше привертають увагу представників різних галузей економічної науки та державних служб, а не виключно вузького кола спеціалістів. Це пов'язано з тим, що проблема пенсійного забезпечення посилюється в умовах сильнішого впливу ризиків на макроекономічну політику, що негативно впливає на економічні механізми функціонування пенсійної системи держави.

В результаті дослідження були зроблені наступні висновки.

1. Сучасний стан пенсійної системи в Україні є недосконалим, а отже потребує вагомих змін. Фактори, які впливають перш за все на функціонування пенсійної системи та на ефективність проведення пенсійної реформи, не повинні лишатися поза увагою влади. Необхідно здійснювати управлінський вплив у фінансово-економічній сфері (розвиток економіки), удосконалювати нормативно-правові акти, проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення з питань пенсійного забезпечення.

2. Пенсійне забезпечення та страхування є невід'ємними елементами соціального захисту населення кожної сучасної держави, базовою та однією з найважливіших гарантією стабільного розвитку суспільства та держави. Дані елементи в свою чергу входять до пенсійної системи, мета якої полягає у матеріальному забезпеченні громадян при досягненні ними пенсійного віку або настання інших подій у їхньому житті (інвалідність, втрата годувальника тощо). Світовий досвід формування та розвитку різних пенсійних моделей показує, що вони, тією чи іншою мірою, базуються на принципах обов'язкового пенсійного страхування (ОПС). Таке явище пояснюється тим, що система ОПС найбільш адаптована до вимог ринкової економіки та відповідає інтересам різних верств населення суспільства. У більшості країн національні пенсійні системи, засновані на обов'язковому пенсійному страхуванні, мають такі основні ознаки:

а) пенсійне страхування має обов'язковий (примусовий) характер і не залежить від бажання страхувальника (роботодавця) та застрахованої особи (найманого працівника). Держава призначає та визначає суб'єктів та учасників ОПС;

б) ОПС фінансується за рахунок страхових внесків та (або) застрахованих осіб із можливою додатковою участю держави;

в) страхові внески акумулюються у спеціальних фондах (касах), які призначають та виплачують пенсії при настанні страхового випадку;

г) розмір страхових внесків та розмір виплат залежать в основному від заробітної плати чи доходу застрахованої особи.

3. Треба зазначити, що важливим напрямком реформування пенсійної системи в Україні на сьогодні було і залишається поступове введення другого та третього рівня для спільної роботи всіх етапів, а саме, солідарної системи та обов'язкових норм страхування з накопиченням пенсій працездатними громадянами. Не менш важливим також є питання удосконалення шляхів реалізації цієї системи та поліпшення їх функціонування. Для забезпечення загального бачення поставленої проблеми необхідно орієнтуватися на більш розвинені країни, в яких існує стабільна пенсійна система з урахуванням пройдених етапів на шляху їх становлення.

Актуальною темою для дискусій в Україні залишається пенсійна реформа, оскільки кожен з її аспектів призводить до суперечок. Головним же завданням пенсійної реформи є забезпечення фінансової стійкості пенсійної системи та надання гарантій справедливого розміру пенсійної виплати. У наслідок система повинна стати «дружелюбною» до звичайного громадянина.

Під час впровадження пенсійної реформи кількість проблемних питань все ще залишається значною, проте варто виділити і позитивні результати проведення реформи. До таких результатів можна віднести те, що:

1. трирівнева пенсійна система підвищить рівень життя пенсіонерів і забезпечить стабільність пенсійної системи;

2. при переході від солідарної до накопичувальної пенсійної системи скоротиться заборгованість Пенсійного фонду перед державним бюджетом;

3. дієво працююча система недержавного пенсійного забезпечення є одночасно і вагомим джерелом підтримки соціальних стандартів в Україні, і засобом накопичення внутрішніх інвестиційних ресурсів, які дуже необхідні для прискореного зростання національної економіки.

4. Питання реформування пенсійної системи належить до центральних питань держави. Водночас пенсійна сфера є суперечливою та проблемною. Вона потребує від влади вирішення питань довгострокового планування.

Наразі в Україні триває процес пошуку нових ідей та шляхів вдосконалення існуючих пенсійних систем. Пенсійна реформа покликана створити в Україні надійну та адекватну ринковим умовам систему соціального захисту населення. Незважаючи на те, що на сьогоднішній день вже здійснено ряд важливих для розвитку пенсійної системи перетворень, започаткована пенсійна реформа далеко не завершена: пенсія не захищає від бідності; система залишається соціально несправедливою; не відбулося детінізації заробітків і доходів загалом; Пенсійний фонд України не може обійтися без дотацій із бюджету та багато чого іншого. Вадюю пенсійної реформи в Україні є її екстенсивний розвиток. Так, окремі її напрями призупинено (наприклад, запровадження накопичувального компоненту). Деякі нові ініціативи виглядають як експерименти без чіткого визначення довгострокової перспективи (наприклад, купівля страхового стажу). Інші дії в галузі пенсійної реформи мають вигляд певної імпровізації, яка застосовується лише заради поточних політичних цілей без урахування впливу на довгострокову перспективу (валоризація пенсій).

Пенсійне забезпечення – це своєрідний показник добробуту держави та рівня життя її населення. Внаслідок еволюції пенсійного законодавства від радянської системи до теперішньої, розмір пенсії, у відношенні до заробітної плати, деградував від 60-65% (але не для усіх пенсіонерів) до 30% від зарплати і наразі має безперервну тенденцію до скорочення. Реформи пенсійного забезпечення мають на меті забезпечити майбутнім пенсіонерам гідний рівень життя. Держава не збирається зрікатися своїх соціальних зобов'язань перед населенням України. Проте й населення повинно усвідомлювати, що його нинішні «білі зарплати» та відрахування з них на майбутнє – це страховка від бідності по досягненні пенсійного віку.

Отже, реформування системи пенсійного забезпечення є одним з найважливіших завдань розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки, оскільки від фінансової спроможності пенсійної системи безпосередньо залежить добробут майже третини населення країни.

На жаль, в Україні на даний час склалася ситуація, в якій державна пенсійна система не може забезпечити достойного життя своєму населенню. Саме тому сьогодні виникає продовжує існувати проблема реформування усієї пенсійної системи та перетворення її у трирівневу, в якій виплата та накопичення пенсій буде проводитися не лише Пенсійним фондом України, а й недержавними фондами. Проте нелегким результатом реформи може стати підвищення рівня безробіття, особливо серед молодих фахівців. Не менш стурбоване суспільство і співвідношенням пенсійного віку і середнього віку смертності громадян. Проте, зрозуміло, що Україна перебуває на етапі

складного входження в цивілізоване суспільство, а більшість ланок держави потребують змін та поліпшення, тому проведення реформи залишається неминучим і повинно принести ряд позитивних наслідків у майбутньому.

АНОТАЦІЯ

Пенсійна система в кожній країні є важливою складовою соціального захисту населення. В залежності від того, якою є ефективність даної системи, залежить добробут населення та рівень стабільності у суспільстві. Головним завданням сучасного етапу соціально-економічних перетворень в Україні виступає радикальне реформування пенсійної системи, яка має важливе значення для забезпечення стійкого розвитку України, подолання наслідків фінансово-економічної кризи, підвищення рівня соціального забезпечення пенсіонерів. Однією з найважливіших функцій держави є соціальний захист громадян. Рівень соціального захисту, а саме рівень їх пенсійного забезпечення, залежить від економічного становища та державного регулювання процесів, а реалізується через систему соціального страхування та систему виплат соціальної допомоги з державного бюджету.

В магістерській роботі розкривається загальна характеристика сучасного стану пенсійної системи України та основні шляхи її реформування, в тому числі, вдосконалення солідарної системи і недержавного пенсійного забезпечення, а також запровадження накопичувальної пенсійної системи.

Розкрита сутність системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка є важливим механізмом, на якому базується державна система соціального захисту всього населення. А тому дає змогу сумлінно та дієво акумулювати і цілеспрямовано розподіляти фінансові ресурси, забезпечуючи таким чином відповідний матеріальний стан людей похилого віку та інших категорій непрацездатних з настанням відповідного ризику.

Запропоновано визначення поняття «пенсійна система» як сукупність правових, фінансових, економічних та організаційних інститутів та норм. Основний сенс функціонування цієї системи здійснюється через державні механізми регулювання. Звідси поняття пенсійного забезпечення. Пенсійне забезпечення – це державна система правових, економічних та організаційно-адміністративних заходів щодо підтримки та захисту категорій населення внаслідок настання старості, інвалідності, або втрати годувальника. Сутність пенсійного забезпечення полягає в тому, що воно спрямоване на створення нормальних життєвих умов для непрацездатних членів суспільства.

Суб'єктами цих взаємовідносин є: держава, пенсіонери, працюючі члени товариства, організації, що відраховують (страхові) пенсійні внески.

Зроблено висновок, що сучасний стан пенсійної системи в Україні є недосконалим, а отже потребує вагомих змін. Фактори, які впливають перш за все на функціонування пенсійної системи та на ефективність проведення пенсійної реформи, не повинні лишатися поза увагою влади. Необхідно здійснювати управлінський вплив у фінансово-економічній сфері (розвиток економіки), удосконалювати нормативно-правові акти, проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення з питань пенсійного забезпечення.

Ключові слова: пенсійна система, пенсія, пенсійна реформа, соціальний захист, солідарна система, накопичувальна система, система пенсійного забезпечення, недержавне страхування, страхові (пенсійні) внески, трирівнева система, пенсійний вік, пенсійний фонд.

SUMMARY

The pension system in each country is an important component of social protection. Depending on the effectiveness of this system, the welfare of the population and the level of stability in society depends. The main task of the current stage of socio-economic transformations in Ukraine is a radical reform of the pension system, which is important for sustainable development of Ukraine, overcoming the effects of the financial and economic crisis, increasing the level of social security of pensioners. One of the most important functions of the state is the social protection of citizens. The level of social protection, namely the level of their pension provision, depends on the economic situation and state regulation of processes, and is implemented through the social insurance system and the system of social assistance payments from the state budget.

The master's thesis reveals the general characteristics of the current state of the pension system of Ukraine and the main ways to reform it, including improving the solidarity system and private pension provision, as well as the introduction of a funded pension system.

The essence of the system of compulsory state pension insurance is revealed, which is an important mechanism on which the state system of social protection of the whole population is based. Therefore, it allows you to honestly and effectively accumulate and purposefully allocate financial resources, thus ensuring the appropriate financial situation of the elderly and other categories of disabled with the onset of the corresponding risk.

The definition of the concept of "pension system" as a set of legal, financial, economic and organizational institutions and norms is proposed. The main

meaning of the functioning of this system is through state regulatory mechanisms. Hence the concept of pension provision. Pension provision is a state system of legal, economic and organizational-administrative measures to support and protect categories of the population due to old age, disability, or loss of a breadwinner. The essence of pension provision is that it is aimed at creating normal living conditions for disabled members of society. The subjects of this relationship are: the state, retirees, working members of society, organizations that deduct (insurance) pension contributions.

It is concluded that the current state of the pension system in Ukraine is imperfect and therefore needs significant changes. Factors that primarily affect the functioning of the pension system and the effectiveness of pension reform should not be overlooked by the authorities. It is necessary to exercise managerial influence in the financial and economic sphere (economic development), to improve regulations, to carry out informational and explanatory work among the population on pension issues.

Key words: pension system, pension, pension reform, social protection, solidarity system, accumulative system, pension system, private insurance, insurance (pension) contributions, three-tier system, retirement age, pension fund.